

Opiskelijan tarina Ohjattu osaaminen -oppimisympäristöstä

Ammatillisen koulutuksen uudistuksilla on haluttu tukea siirtymiä uuteen ammattiin. Yhtäältä työelämän muutoksen myötä vanhoja ammatteja katoaa ja tämän myötä siirtymistä tulee monille myös välttämättömyyksiä. Toisaalta moni haluaa vaihtaa alaa myös oman elämänsä mielekkyyden näkökulmasta. Työssään ei enää välttämättä jaksata tai elämään haluaa uusia haasteita. Puualan perustutkinnon opiskelijaryhmä koostuu nykyään pääosin aikuisista alanvaihtajista. Ikäjakama on jo vuosia ollut hyvin laaja, 16–55 vuotta, painottuen 20–30-vuotiaisiin. Monella uudella opiskelijalla on jo tullessaan ollut ajatuksena päästä tekemään luovaa työtä, jossa työn tuloksen näkee konkreettisesti. Myös ajatuksia yrittäjyydestä ja yrittäjänä itsensä työllistämisestä on ollut useammalla aikuisopiskelijalla. Viimeisten vuosien aikana muutama valmistunut on perustanut yrityksen heti opintojen päätyttyä.

Seuraavassa kuvaan kahta puualan perustutkinto-opiskelijaa, jotka ovat alanvaihtajia. Tapaukset kuvaavat hyvin sitä, kuinka erilaisilla taustoilla ammatilliseen koulutukseen tullaan. Opettajan on nämä taustat tunnettava ja tiedostettava omassa pedagogiikassaan. Opiskelijan tausta vaikuttaa siihen, mitä osaamista häneltä jo heti opintojen alussa tunnustetaan ja tutkintoon tunnustetaan.

JAKOB JA JANI – AKATEEMISUUDESTA JA YRITTÄJYYDESTÄ PUUALAN PERUSTUTKINTOON

Jakob on saksalainen lakimies ja asunut Suomessa pari vuotta. Hän on tehnyt toimistotöitä ja toiminut myös matkailun parissa. Hän on harrastanut puutöitä ja ala on kiinnostanut aiemminkin. Hänelle on tärkeää työn merkityksellisyys ja konkreettisuus. Näistä syistä hän hakeutui opiskelemaan puusepänalaa. Jakobilla on ajatuksena hyödyntää oppimaansa yksilöllisten, matkailualaan liittyvien tuotteiden valmistuksessa, etenkin luksusmatkailussa. Jakobin toimintaa ohjaa päämäärätietoisuus ja kokemukset matkailualasta. Hän on erittäin kiinnostunut perinteisestä puusepäntyöstä ja käsillä tekemisestä. Hän on itseohjautuva ja aktiivinen tiedonhakija.

Hän tarvitsee hieman ohjausta vain opetussuunnitelman tavoitteiden täyttämiseksi ja tutkinnonosien sisältöjen avaamiseen. HOKS-keskustelut ovat hänelle tärkeitä uraohjauksen kannalta, koska hänellä on niin suuri kiinnostus moneen alan osa-alueeseen. Jakob onkin jo aloittanut yhteistyön paikallisen puualan yrittäjän kanssa työskentelemällä välillä kiireapulaisena matkailurakentamiseen liittyvien puusepäntöiden parissa.

Jani on rovaniemeläinen sähköalan yrittäjä ja hän on tehnyt alan töitä parikymmentä vuotta. Myös Jani on harrastanut puutöitä, ja kun sähköala ei enää tuntunut motivoivalta, hän päätti hakea opiskelemaan puusepänalaa. Janin visio on työllistää itsensä myös puualalla yrittäjänä yhdistämällä sähköalan osaamistaan puusepänalaa. Jani haluaisi tehdä lappilaisesta puusta puuta arvostavalle asiakkaalle käyttöesineitä alkaen raaka-ainelähteeltä eli metsästä ja puun kaadosta valmiiksi tuotteeksi. Myös Jani on tyypillinen alanvaihtaja, jolla on vahva motivaatio ja näkemys oman tulevaisuuden suhteen. Hänelle on uraohjauksen kautta tärkeää tuoda esille tutkinnon laaja-alaiset mahdollisuudet.

KUVA HENNA JOKINEN

Kuva 1 Puualan perustutkinnon opiskelijat Jani ja Jakob

AIKUISOPISKELIJOIDEN ERITYISYYSPIIRTEET

Jakob ja Jani ovat molemmat motivoituneita ja innostuneita perustutkinto-opiskelijoita. Aikuisopiskelijoiden osalta on usein juuri näin. He ovat tuoneet opintoihin omat taustansa ja kokemuksensa kehittämät vahvuudet. Taustat on huomioitu osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. HOKS-keskusteluissa heille on tunnistettu

ja tunnustettu osaamista aikaisemmasta työurasta ja opinnoistaan. Keskusteluissa on myös katsottu, että millä tutkinnon osa-alueilla heillä on osaamisvajetta. Sen jälkeen opiskelussa keskitytään vahvistamaan juuri tätä osaamisvajetta. Alanvaihtajille puutteet voivat liittyä juuri tulevan ammatin substanssiin. Tosin joukossa on myös opiskelijoita, joilla on jo kokemusta siitä työstä, johon he ovat kouluttautuneet. Osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa Jakobin ja Janin erityisosaaminen on huomioitu.

Jakobin osaamisesta voisi vielä nostaa esiin hänen kulttuuritaustansa merkityksen. Kulttuuritausta on vaikuttanut siihen, millä tavalla hän on suorittanut puualan perustutkinto-opintojaan. Saksalainen kulttuuritausta on ollut vahvuus. Hän on tuonut tekemiseensä sikäläisen puusepäntekemisen historiallisen ulottuvuuden ja erityispiirteet. Tämä on rikastuttanut myös muiden yhtä aikaa tutkintoa suorittaneiden opiskelijoiden opintoja ja syventänyt opettajankin näkemystä siitä miten saksalaisen kulttuuri voi näkyä puusepän työssä.

Janilla korostuu erityisesti hänen yrittäjäystaustansa. Jani on erittäin päämäärätietoinen ja itseohjautuva opiskelija, joka valitsee alalta itseään kiinnostavat osa-alueet. Toisaalta tämä itseohjautuvuus ja innostus alaan vaatii enemmän ohjaajan panostusta uraohjaukseen, jotta alan pakollisten tutkinnon osien vaatimukset pystytään myös täyttämään. Janin kanssa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinta on ollut aidosti hyvin henkilökohtaista. Yhdessä on katsottu, millaisissa oppimisympäristössä hän voi valitsemissaan tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset saavuttaa ja mitä tutkinnon osia on tarkoituksenmukaista valita.

LOPUKSI

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen yhtenä tavoitteena on ollut tukea Jakobin ja Janin kaltaisten opiskelijoiden tarpeita. Jokaiselle opiskelijalla laaditaan oma henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jonka puitteissa opinnot etenevät. Suunnitelmassa tunnistetaan ja tunnustetaan aikaisempi osaaminen ja sitä räätälöidään asiakaslähtöisesti opiskelijan tilanne huomioiden. Suunnitelman laadinnassa arvioidaan, kuinka paljon opiskelija tarvitsee oppilaitosmuotoista työsaliohjausta ja milloin opiskelija olisi valmis työelämäjaksoille. Näiden suhteen eri opiskelijoiden tilanteet voivat poiketa toisistaan paljonkin. Oman tutkinnon perusteiden mukaisen osaamisensa itse kukin näyttää lopulta samojen osaamistavoitteiden ja arvioinnin kriteerien perusteella. Opintopolut, jotka ammattiosaamiseen johtavat, voivat kuitenkin poiketa toisistaan varsin paljon. Näin erityisesti juuri sellaisilla opiskelijoilla, joilla jo ennestään on paljon osaamista ja elämäkokemusta.

Uudistunut ammatillinen koulutus mahdollistaa joustavat alanvaihdot. Opintoihin tullaan yhtä useammin jatkuvan haun kautta. Portti siirtyä ammatillisen koulutuksen kautta uuteen ammattiin on jatkuvasti avoin. Tämä portti on auki kaikille iästä ja koulutustaustasta riippumatta. Portista voi astua sisään niin peruskoulunsa juuri päättänyt kuin pitkän akateemisen työuran tehnyt osaamisensa kehittäjä. Tästä Jakob ja Jani ovat erinomaisia esimerkkejä.

